

Оксана Проценко

здобувач Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

**ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Розв'язання важливих завдань, що постають на сучасному етапі розвитку України, потребує якісного вдосконалення системи професійної підготовки фахівців різних галузей знань. Особливої уваги потребує професійна педагогічна освіта, оскільки від рівня фахової підготовки майбутніх учителів, їх високого професіоналізму, становлення в них нового мислення, формування умінь демонструвати індивідуальний стиль педагогічної діяльності, готовності творчо працювати, самовдосконалюватися залежить ефективність подальшого ступеневого шкільного навчання та якість реалізації основних напрямів формування майбутніх поколінь.

Особливості професійної підготовки вчителя початкової школи розкриті в дослідженнях А. Алексюка, Н. Бібік, О. Біди, Л. Коваль, С. Лисенкової, С. Мартиненко, Н. Ничкало, О. Савченко, Г. Тарасенко, О. Пометун, Л. Хомич, Л. Хоружи, І. Шапошнікової та ін. Аналіз наукових праць сучасних дослідників свідчить, що питання про вимоги до вчителя як провідної, керуючої ланки навчально-виховним процесом не є новим і тісно пов'язане з визначенням ролі вчителя в суспільстві та його соціальною функцією.

Праця вчителя початкової школи є складною і різноманітною. Вона передбачає низку науково-організаційних аспектів, до яких належать: планування роботи майбутнього вчителя на уроці (написання конспекту уроку); організація навчальної діяльності учнів (передбачає теоретичне ознайомлення з новим матеріалом, демонстрація особистого вміння виконувати окремі дії); стимулювання навчальної діяльності учнів (оцінка діяльності учня за 12-бальною системою); контроль за виконанням навчальних дій (види та форми контролю (усний, письмовий, комплексний, тестовий та ін.); аналіз результатів

навчальної діяльності школярів (учитель вносить корективи для засвоєння учнями матеріалу на основі оцінок або результатів виконання інших робіт); діяльність майбутнього вчителя початкових класів спрямована на розвиток культури спілкування та логічного мислення учнів.

Майбутній вчитель початкової школи повинен усвідомлювати, що зміст освіти – це складне динамічне явище, до якого висуваються певні вимоги, а саме: знання мають бути справді науковими і відображати досягнення науки та техніки в державі; зміст освіти має базуватися на досягненнях національної культури, розвитку державної мови та народних традицій, враховувати принципи історизму; передбачати послідовність, систематичність та доступність у засвоєнні знань учнями; враховувати розвиток вікових та індивідуальних особливостей школярів їх інтелект; базуватися на свідомому оволодінні знаннями та власній активності учнів у навчальному процесі. Він виконує дві ролі: перша – як функціонер, тобто здійснює технологічні завдання – забезпечує засвоєння учнями певної сукупності знань, умінь та навичок. Його обов'язок – сформуванню у дитини здатність ефективно взаємодіяти з оточуючим світом, розвивати вміння встановлювати доброзичливі міжособистісні відносини, розуміти почуття і поведінку оточуючих, встановлювати визначені межі допустимої поведінки. Цей аспект суспільних завдань вчителя початкових класів якраз і становить сферу його соціальної компетентності.

Професійна освіта все більше орієнтується на спеціалізовану підготовку кадрів, що володіють високим рівнем компетентності. Оскільки компетентність як поняття, що позначає якість, від якого залежать життєві та трудові успіхи фахівця, важливо визначити її лінгвістичне тлумачення. У тлумачному словнику «компетентність» (від лат. *competens* – належний, здібний) трактується як «авторитетність, повноправність», «обізнаність, правомочність», як загальний оцінний термін, що позначає здатність до діяльності зі знанням справи [4, с. 7].

Дослідник В. Адольф стверджує, що «професійна компетентність – це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей

особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу» [1, с. 118].

Близьким до такого тлумачення професійної компетентності є визначення науковця В. Весніна, який окреслює професійну компетентність як здатність працівника якісно й безпомилково виконувати свої функції, як у звичайних, так і в екстремальних умовах, успішно опановувати нові знання й швидко адаптуватися до змінних умов [2, с. 59].

Різні підходи до тлумачення сутності професійної компетентності пояснюються, очевидно, тим, що визначення даного поняття динамічно, багатогранне. Його значення трансформується відповідно до змін, що відбуваються в суспільстві, освіті і розглядається під різними кутами зору.

Дослідниками визначено, що основними завданнями професійної компетентності майбутнього фахівця початкової школи є створити умови для становлення професійної культури майбутнього спеціаліста; активізувати формування ключових компетенцій майбутнього вчителя початкової школи; забезпечити оволодіння технологіями самоорганізації та самоактуалізації; формувати професійну мобільність студентів; організувати методичну, дидактичну підтримку студентів; формувати соціальну активність на основі особистісних якості та соціальних умінь особистості.

На сучасному етапі професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів здійснюється з урахуванням Державного стандарту початкової середньої освіти, прийнятого згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», який упроваджено в систему початкової освіти з 1 вересня 2012 року [3].

Особливу увагу в Державному стандарті приділено розкриттю змісту основних компетентностей, які покликані формувати вчителі початкових класів у молодших школярів. Такий підхід передбачає, що педагоги, котрі працюватимуть у початковій школі, повинні використовувати весь арсенал умінь і навичок педагогічної майстерності для цілеспрямованої роботи з

учнями молодших класів у зазначеному напрямі. Готовність до такої діяльності формується у майбутніх учителів ще під час навчання у вищій школі. Відтак, щоб системно й ефективно спрямовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів на формування конкретних компетентностей, в учителів початкової школи доцільно сформувані ці ж компетентності в процесі здобуття вищої освіти, що розглядаємо як один із показників їхньої педагогічної майстерності.

У структурі професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів особливе місце займає готовність до формування соціальної компетентності, яка представляє собою здатність до інтегральної освіти школярів, що забезпечує розвиток компетентності в ефективній взаємодії з оточуючими в процесі вирішення соціальних завдань і досягнення поставлених цілей.

Отже, в швидкозмінних умовах розвитку соціуму особливої уваги потребує формування фахової компетентності майбутнього вчителя початкових класів, становлення його готовності до різних видів та напрямів роботи в системі початкової освіти, зокрема у контексті розвитку соціальної компетентності молодших школярів. Дослідження даного аспекту підготовки майбутніх вчителів може стати подальшим напрямом нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография / Красноярский гос. университет / В. А. Адольф. – Красноярск : КрГУ, 1998. – 286 с.
2. Веснин В. Р. Практический менеджмент персонала : Пособие по кадровой работе / В. Р. Веснин. – М. : Юрист, 1998. – 96 с.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>.
4. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). том 1, А – К / Укладачі: В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – Київ, Вид-во «АКОНІТ», 2006. – 926 с.